

Valtuustoaloite Oriveden liittymiseksi Luontoviisaat kunnat -verkostoon

Kaupunginvaltuusto 22.09.2025 § 82

Kaupunginvaltuuston esityslistalla olleiden asioiden tultua käsitellyiksi puheenjohtaja totesi, että allekirjoittaneet valtuutetut ovat jättäneet valtuustoaloitteen Oriveden liittymisestä Luontoviisaat kunnat-verkostoon.

Aloite kuuluu seuraavasti:

"VALTUUSTOALOITE ORIVEDEN LIITTYMISEKSI LUONTOVIISAAT KUNNAT -VERKOSTOON

Orivesi kuuluu Hinku-verkostoon ja on sitoutunut tavoittelemaan hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Se osoittaa, että Orivedellä ymmärretään ilmastomuutoksen olevan vakava asia, johon meidän on puututtava myös paikallisella tasolla. Yksin hiilineutraalius energiankäytössä ei kuitenkaan riitä, sillä elämme keskellä valtavaa sukupuuttoaaltoa, jonka suurimpana aiheuttajana on ihmisen toiminta – se, kuinka käytämme maa-alueita ja luonnonvaroja. Jopa aivan tavalliset arkiset taajamalajit, kuten harakka ja orava, ovat joutuneet ahtaalle, kun niiden elinympäristöjä on jatkuvasti kutistettu. Metsissä ja maatalousympäristöissä elävien lajien tilanne on vielä sitäkin tukalampi. Luontokato on vakava ongelma ja uhkaa jo ihmisenkin elinmahdollisuuksia. Jos luontokatoa ei pysäytetä, käy ruoan tuotantokin pian vaikeaksi.

Me allekirjoittaneet esitämme, että Oriveden kaupunki ryhtyy määrätietoisiin toimiin luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja että osana näitä toimia Oriveden kaupunki liittyy Luontoviisaat kunnat -verkostoon. Tähän vuonna 2023 perustettuun verkostoon kuuluu tällä hetkellä 12 kuntaa, ja Pirkanmaalta mukana ovat jo Akaa, Pirkkala, Urjala ja Valkeakoski. Liittyessään verkostoon Oriveden kaupunki sitoutuu uskottavasti vähentämään oman toimintansa luontoa heikentäviä vaikutuksia ja edistämään luonnon monimuotoisuutta sekä sitoutuu vaikuttamaan alueensa toimijoihin, kuten asukkaisiin, yrityksiin, maa- ja metsätalousyrittäjiin sekä vapaa-ajan asukkaisiin siten, että alueen toimijoiden tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta lisääntyy. Maaseutukaupunkina ja suosittuna mökkikuntana Orivedellä on asukaslukuaan suurempi potentiaali vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen.

Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerit ja liittymisohjeet ovat tämän aloitteen liitteenä ja löytyvät myös verkkosivulta <https://luontokunnat.syke.fi/luontoviisaat-kunnat/>. Liittyminen tapahtuu verkko-lomakkeella osoitteessa <https://link.webropol-surveys.com/Participation/Public/e6606a4a-d3de-48e3-b62c-14278c60f34c?displayId=Fin2678581>.

Kuntien muodostaman Luontoviisaat kunnat -verkoston rinnalla toimii henkilöjäselle tarkoitettu Luontokunnat-verkosto (<https://luontokunnat.syke.fi/luontokunnat/>), johon voivat liittyä kuntien viranomaiset, työntekijät, luottamushenkilöt ja poliittiset päättäjät. Kannustamme kaikkia Oriveden kaupungin viranhaltijoita, työntekijöitä ja luottamushenkilöitä liittymään Luontokunnat-verkostoon riippumatta siitä, päättääkö Oriveden kaupunki liittyä Luontoviisaat kunnat -verkostoon vai ei.

Orivedellä 22.9.2025
Mari Lind (vas)
Reijo Kahelin (vas)
Kirsi Mäkinen (kd)
Outi Söderholm (vihr)”

Puheenjohtaja otti valtuustoaloitteen vastaan ja totesi, että aloite lähetetään kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 21.10.2025 § 251

Valmistelija	talous- ja hallintojohtaja Marjatta Lilja
Toimivalta	hallintosääntö 180 §
Esittelijä	kaupunginjohtaja Juha Kuusisto
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus lähettää valtuustoaloitteen tekniselle lautakunnalle ja ympäristö- ja rakennuslautakunnalle valmisteltavaksi siten, että valmistelu toimitetaan kaupunginhallitukselle 28.2.2026 mennessä.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.

Ympäristö- ja rakennuslautakunta 09.12.2025 § 42

Valmistelija	ympäristöinsinööri Milla Nevalainen
	Luontoviisaat kunnat -verkosto pyrkii hillitsemään luontokatoa, edistämään luonnon monimuotoisuutta ja vähentämään luontoa heikentävää toimintaa. Suomen ympäristökeskus ja Kuntaliitto vetävät yhteistyössä Luontokunnat- ja Luontoviisaat kunnat -verkostoja. Verkostot tekevät yhteistyötä erityisesti kuntien ja kaupunkien sekä monien muiden toimijoiden kanssa. Verkoston rahoituksesta vastaavat ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Kuntaliitto, Suomen ympäristökeskus sekä säätiöt ja muut rahoittajat hankerahoituksen kautta. Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittyminen edellyttää Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerien täyttämistä. Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteereillä tarkoitetaan kuntien luontokadon hillintätoimia ja linjauksia, joilla kunta uskottavasti sitoutuu vähentämään oman toimintansa luontoa heikentäviä vaikutuksia ja edistämään luonnon monimuotoisuutta. Kunta oman toimintansa lisäksi

sitoutuu vaikuttamaan alueensa toimijoihin kuten asukkaisiin, yrityksiin, maa- ja metsätalousyrittäjiin sekä vapaa-ajan asukkaisiin siten, että alueen toimijoiden tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta lisääntyy.

Luontoviisaat kunnat -verkoston luonto- ja toimintakriteerit

Luontokriteerit

- Kunta sitoutuu kuntastrategiassa tai muussa strategisessa asiakirjassa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen.
- Kunta laatii luonnon monimuotoisuuden turvaamisen lumo-toimintaohjelman tai -strategian (kunnallinen tai alueellinen). Lumo-ohjelma voi olla osa kunnan ympäristöohjelmaa.
 - o Kunta sitoutuu seuraamaan lumo-ohjelman etenemistä.
- Kunta perustaa poikkitoimialaisen työryhmän edistämään luonnon monimuotoisuutta.
- Kunta kartoittaa omistamiensa maa- ja vesialueiden arvokkaat luontokohteet.
 - o Arvokkailla luontokohteilla tarkoitetaan esim. uhanalaisia luontotyyppejä ja suojeltuja alueita (katso ymparisto.fi).
 - o Kunta vie keräämänsä tiedon omaan ja mielellään myös kansallisiin kuten FEO:n ja Laji.fi tietojärjestelmiin.
- Kunta ottaa luonnon monimuotoisuuden huomioon omistamiensa metsien sekä hallinnoimiensa viher-, virkistys- ja vesialueiden hoitokäytännöissä.
 - o Huomioimisella tarkoitetaan sitä, että kriteerit on kirjattu kunnan lumo-ohjelmaan, viher- ja metsänhoitosuunnitelmaan tai muuhun vastaavaan hoitosuunnitelmaan. Tarvittaessa kunta uudistaa hoitokäytännöt kriteerien mukaisiksi.
- Kunta sitoutuu lisäämään kuntalaisten ja yritysten lumo-tietoutta ja osallistamaan heitä lumo-ohjelman suunnitteluun ja toteutukseen.
- Kunta sitoutuu lisäämään henkilöstön ja kuntapäättäjien tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta.

Toimintalinjaukset

1. Kunta ottaa monimuotoisuusnäkökulman huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossaan.
2. Kunnanjohtaja tai hänen nimeämänsä muu kunnan työntekijä toimii Luontoviisaat kunnat -verkoston johtoryhmän jäsenenä. Johtoryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa.
3. Kunta nimeää yhteyshenkilön, joka toimii tiedonvälittäjänä kunnan ja Luontoviisaat kunnat -verkoston tukitiimin (Syke ja Kuntaliitto) välillä.
4. Kunnan perustamassa työryhmässä on edustettuna tärkeimmät hallinnonalat (kts. luontokriteerit). Työryhmä pyrkii aktiivisesti vähentämään eri hallinnonalojen toiminnasta aiheutuvia haittoja luonnon monimuotoisuudelle. Työryhmä voi olla myös alueellinen, jo toiminnassa oleva kunnan työryhmä tai laajennettu työryhmä, joka edistää luonnon monimuotoisuuden tavoitteita.

5. Työryhmä ja yhteyshenkilö vastaavat esimerkiksi seuraavista tehtävistä:

- o Kunnalle laaditaan vuosittain suunnitelma, joka osoittaa, millä toimenpiteillä ja investoinneilla kunta edistää Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerien täyttymistä sekä luonnon monimuotoisuuden edistämistä. Suunnitelma sisältää suunnitellut investoinnit sekä keinoja asukkaiden ja paikallisten yritysten aktivoimiseen.

- o Kunnan alueella toteutuneet merkittävimmät toimet kootaan vuosittain ja julkaistaan kunnan verkkosivuilla tai muulla kuntalaiset laajasti tavoittavalla tavalla. Tieto tehdyistä toimitetaan myös Luontoviisaat kunnat -verkoston tukitiimille (Syke ja Kuntaliitto). Valtakunnallisesti kiinnostavat luontotoimet voidaan viedä myös Luontoloikka-verkkopalveluun.

- o Kunnan henkilöstölle ja kunnanvaltuustolle tiedotetaan vuosittain toiminnan saavutuksista.

- o Alueen asukkaille, yrityksille sekä maa- ja metsätalousyrittäjille viestitään mahdollisuuksista turvata luonnon monimuotoisuutta.

- Luonnon monimuotoisuudesta viestiminen voidaan liittää esimerkiksi osaksi varhaiskasvatusta sekä opetussuunnitelmaa, tai muulla kunnan valitsemilla keinolla.

Luontoviisaat kunnat -verkosto tarjoaa:

- Suomen ympäristökeskuksen ja Kuntaliiton muodostama Tukitiimi pitää kullekin uudelle kunnalle palaverin Luontoviisaat kunnat -verkoston toimintatavoista. Tässä tapaamisessa kunta voi kysyä verkoston toiminnasta, kriteereistä tai ideointiapua monimuotoisuuskysymyksiin.
- Kunta saa oikeuden osallistua Luontokunnat-verkoston ohjausryhmän jäseneksi. Jäsen voi olla kunnanjohtaja tai hänen nimittämä kunnan edustaja. Ohjausryhmän kokouksia järjestetään kaksi kertaa vuodessa.
- Tukitiimi järjestää vuosittain tapaamisen Luontoviisaat kunnat -verkoston jäseneksi liittyneille kunnille, jossa tavoitteelliseen työhön sitoutuneet kunnat pääsevät vaihtamaan kokemuksia sekä keskustelemaan haasteita ja onnistumisista verkoston jäsenten kesken. Mahdollisuuksien mukaan edistetään luontoviisaiden kuntien yhteisiä hankerahoitushakuja. Tapaamisten sisältö sovitaan yhdessä verkostokuntien kesken.
- Tukitiimi tukee luontoviisaiden kuntien lumotyötä asiantuntijatiedon jalkautuksella.
- Luontoviisaat kunnat -verkoston jäsen saa itselleen käyttöoikeuden Luontoviisaat kunnat -verkoston logoon.

Esitys

Ympäristö- ja rakennuslautakunta esittää, että Oriveden kaupunki ei vielä hae liittymistä Luontoviisaat kunnat -verkostoon. Luontoviisaat kunnat -verkoston liittymiskriteerit tulee täyttää neljän vuoden sisällä, ja tällä hetkellä kaupunki ei täytä yhtäkään kriteereistä. Lautakunta näkee tärkeänä, että kaupungin tulisi täyttää osa kriteereistä ennen liittymistä.

Suurin osa Luontoviisaat kunnat -verkoston jäsenistä ovat väkiluvultaan huomattavasti isompia kuntia kuin Oriveden kaupunki. Suositeltavaa olisi,

että ennen Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittymistä, kaupungin kaavoitus, tekninen ja rakennus- sekä ympäristöpalvelut keskittyvät nykyisten lainsäädännön velvoittamien tehtävien ylläpitoon ja palveluiden kehittämiseen. Huomioitavaa on myös se, että mainittu, luonnon monimuotoisuus ohjelmaan (Lumo-ohjelma) tekoon tulisi budjetoida vähintään 10 000 euroa.

Suosittelavaa olisi siis, että kaupungin teknisen lautakunnan, kaupunkikehityslautakunnan sekä ympäristö- ja rakennuslautakunnan jäsenet sekä esittelijät osallistuvat Luontokunnat-ohjausryhmän koulutuksiin. Liittymistä Luontoviisaat kunnat -verkostoon voisi harkita sitten, kun kuntastrategiassa on sitouduttu luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, tai kaupungille on toteutettu ympäristönsuojelustrategia/-toimenpidesuunnitelma, tai vastaava ympäristöohjelma.

Toimivalta

hallintosäntö 26 §

Esittelijä

ympäristöinsinööri Milla Nevalainen

Päätösehdotus

1. Ympäristö- ja rakennuslautakunta lähettää valmistellun esityksen kaupunginhallitukselle.
2. Ympäristö- ja rakennuslautakunta pyytää kaupunkikehityslautakunnalta ja tekniseltä lautakunnalta lausunnot esityksestä. Lausunnot viedään kaupunginhallitukselle tiedoksi esityksen mukana. Lausunnot tulee olla tehtynä 28.2.2026 mennessä.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kaupunkikehityslautakunta 16.12.2025
540/11.04.05/2025

Valmistelija

maankäyttösuunnittelija Julia Valkeejärvi

Ympäristö- ja rakennuslautakunta on päättänyt 09.12.2025 § 42 pyytää kaupunkikehityslautakunnalta lausuntoa esityksestä Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittymiseksi. Oriveden kaupungin liittyminen Luontoviisaat kunnat -verkostoon on tullut vireille kaupunginvaltuustolle 22.09.2025 § 82 annetusta valtuustoaloitteesta. Ympäristö- ja rakennuslautakunnan päätöksen mukaisesti kaupunkikehityslautakunnan tulee jättää lausuntonsa verkostoon liittymisestä 28.2.2026 mennessä.

Tällä hetkellä Oriveden kaupunki ei täytä yhtäkään Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittymiseen vaadittavista kriteereistä. Verkostoon liittymiseksi kunnan olisi hyvä täyttää ainakin joitakin verkostoon liittymiseen edellytetyistä kriteereistä. Kriteereitä ovat mm. erilaisten ohjelmien, strategioiden ja linjausten laatiminen sekä toteuttaminen sekä toteutuksen seuranta ja raportointi. Kriteereissä on esitetty aikaraja, jolloin kriteerit tulee täyttyä. Erilaisten ohjelmien ja suunnitelmien laatiminen on työlästä ja voi kestää vuosia. Laadittujen ohjelmien ja suunnitelmien jalkauttaminen sekä toimenpiteiden toteutuminen vaatii aikaa sekä henkilöstöresursseja. Pienen kunnan resurssit ovat rajalliset, joten etenkin nykyisessä

taloustilanteessa resurssit toimenpiteiden edistämiseen kriteerien täyttämiseksi ovat lähivuosina rajalliset.

Ympäristöinsinööri Milla Nevalainen on kutsuttu asiantuntijaksi kaupunkikehityslautakunnan kokoukseen esittelemään asiaa tarkemmin.

Esityslistan liitteenä kokoukseen osallistuville on valtuustoaloite sekä Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittymisen kriteerit.

Toimivalta

hallintosääntö 26 §

Esittelijä

kaupunginjohtaja Juha Kuusisto

Päätösehdotus

Kaupunkikehityslautakunta käy kokouksessa keskustelun esittelyn pohjalta ja esittää lausuntonaan seuraavaa;

1. Kaupunkikehityslautakunta pitää tärkeänä, että Oriveden kaupunki huomioi luontotyön myös paikallisella tasolla kunnan strategioissa, suunnitelmissa sekä päätöksissä.
2. Kaupunkikehityslautakunnan näkemyksen mukaan ennen Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittymistä ainakin osa liittymiseen vaadittavista kriteereistä tulisi täyttyä ja puuttuvien kriteerien täyttymisen edistämiseksi tulisi olla riittävät resurssit, joita tällä hetkellä ei ole.
3. Kaupunkikehityslautakunta esittää lausuntonaan kaupunginhallitukselle, että Oriveden kaupunki ei tässä kohtaa hae liittymistä Luontoviisaat kunnat -verkostoon.

Päätös